

På gjensyn med s/s Christian Radich.

Skrevet i juli 2018 av Einar Bjørsmo.

Der! Bak en mengde yachter og andre seilbåter får jeg endelig øye på den - fullriggeren som jeg er på utkikk etter. Gleden ved å se igjen dette ærverdige skipet atter en gang er overveldende.

Det er med spent forventning jeg nærmer meg den velkjente, hvitmalte skuta med den strømlinjeformede konstruksjonen. Et vakkert syn som vekker assosiasjoner. Erindringer fra en svunnen tid strømmer på. Fra den gang jeg mønstret på denne ærverdige seilskuta for et par mannsaldre siden.

Minnene lever.

Nå står jeg her ved siden av denne flotte fullriggeren igjen. For første gang siden jeg mønstret av. Atter engang ble det meg forunt å vende tilbake til denne eventyrlige seilskuta som jeg mønstret på som 17-åring i den hensikt å lære litt sjømannskap før jeg dro ut i den store verden. Gjensynet med dette praktfulle skipet er en eiendommelig opplevelse som gjenoppfrisker gamle hendelser.

Den haler og slakker litt i fortøyningstrossen som en slags vennlig velkomsthilsen mens den beveger seg i takt med de lette dønningene som ruller inn fra den glitrende blå fjorden. Tiden på Christian Radich - den gang som matroselev - lever fortsatt friskt i minnet.

Det er som om fortiden på nytt åpenbarer seg for mitt indre øye og anskueliggjør hendelser og spennende opplevelser fra den tid jeg var ombord. Stor er min respekt for skipet's enestående evne til å ri av kulingen når den sto på som verst fra nordvest. Med takknemlighet ser jeg tilbake på alle de ganger den trauste skuta har ført meg trykt gjennom krappe bråttsjøer og tårnhøye bølger når havet var i et eneste rokk og stormen ulte i rigg og rær. Nå ligger den solid fortøyd til sin ankerplass, noen gangminutter fra Aker brygge, og hviler ut mellom slagene.

Påspandert fjordtur.

Foranledningen til at jeg havnet her midt i tjukkeste Oslogryta, med Aker brygge som utgangspunkt, var nemlig den at jeg var så heldig å bli påspandert en fjordtur med Christian Radich. Et unikt tilbud som jeg aksepterte på flekken.

Nå - over 60 år senere - skal jeg atter engang borde denne imponerende seilskuta. Denne gang som gjest og fiktiv medseiler. Fjordturen arrangeres i

forbindelse med 60- års jubileet for den populære filmen Windjammer - the voyage of the Christian Radich - som hadde premiere våren 1958.

Turen starter med å vise denne filmen på selveste Colosseum. Hensikten bak denne fremvisningen er å gi seerne en mer realistisk innlevelse i hva en virkelig røff havseilas kan bestå av når stormen uler i mast og stag og kaskader av blågrøne bråtttsjøer fosser over en slingrende skute som stamper seg gjennom et frådende, skumhvitt hav.

Etter filmen blir det sightseeing utover mot de idylliske øyene i Oslofjorden. Denne gang i smul sjø med strålende solskinn fra en skyfri himmel. Da det ennå er en god stund til ombordstigningen begynner, er det fristende å se seg om etter en uterestaurant som kan gi litt skygge og noe å leske den tørre strupen med. Hetebølgen ligger fortsatt som en glødende mare over hovedstaden. Sola steiker, og den stinne lufta dirrer i varmen. Tørsten river i halsen. Endelig oppdrives et ledig bord. I skyggen. Godt å slenge seg nedpå for en stakket stund.

Det kryr av folk. Sikkert flere tørste sjeler på en slik varm dag. Omsider kommer oppvarteren med en gedigen amerikansk burger med tilbehør. Etter å ha svettet seg gjennom burgeren i overkant av 30 graders varme omgitt av høyrøstede kafègjester, blitt distraheret av den intense støyen fra utallige biler som ruser forbi og spyr ut illeluktende eksos så det river i nesen, - trekker du et lettelsens sukk når den samme personen kommer for å kreve inn regninga. Til tross for at beina verker etter å ha trasket gatelangs på hard asfalt, er *det* bare en skarve bagatell å regne mot å sitte her i denne øredøvende støyen. Og i den eksosmettede varmen.

Smått om senn nærmer urviseren seg det magiske tallet 5 på ettermiddagen. Da blir gangbroen lagt ut og ombordstigningen kan begynne. Det føles som en lettelse da tiden er inne for å bryte opp og sette kursen mot Christian Radich og den forestående fjordturen.

På seiltur utover Oslofjorden.

Det er med en viss spent forventning jeg menger meg inn i køen med billetten i høyre hånd. Ved relingen står Sturten og ønsker hver enkelt velkommen om bord. Det er en merkverdig følelse å kjenne den svakt gyngende dørken under føttene igjen. Lenge siden sist.

Vel ombord overtar 1. styrmann og peker mot en leder som fører opp til øvre båtdekk. Med støle skritt entrer jeg lederen med diverse fotoutstyr som hele tiden er i veien. Merkelig at lederen er blitt så bratt og tung å entre. Den

samme leideren som jeg før entret så lekende lett - uten å holde i gelenderet engang. Akk ja, tiden har nok satt sine spor.

De fleste slår seg ned på diverse taukveiler og utstyrskister, eller rett og slett på selve dørken. Så blir landgangen fjernet av drevne sjauere. Motorene times, en svak vibrasjon i dekksp plankene, og skipet bakker sakte ut fra brygga. Interessant er det å se Tigerstaden fra en annen vinkel, med det hvite Operapalasset som et skinnende fyrårn.

Forfriskninger blir så servert umiddelbart, fra vann til edlere dråper. Det kan så menn trenges, for den intense varmen er fremdeles overhengende. Passasjerene er en broket forsamling, alt fra prispne bydamer i høyhælte sko, til råbarkede sjøulker med helskjegg. Her om bord virker det som om denne standsforskjellen er visket bort. Alle ser ut til å kose seg i hverandres selskap. Unge som gamle. Stemningen blir ytterlig forsterket da et par musikanter stemmer i med den fengende Skomværsvalsen så det ljommer i høytaleranlegget. En riktig oppbyggende start på turen, som passer meget godt for anledningen. På stordekket er servitørene i full sving med å tilberede en fristende rekebuffet, samt et gedigent fat med rekesmørbrød for de som heller foretrekker det. Delikatessene blir servert med rekka som spisebord. Der står vi bokstavelig talt på rekke og rad og rensker reker med mer eller mindre hell. Noen er drevne i faget og rensker den på et blunk, mens andre (meg inkludert) fikler og strever, og når reka endelig er ferdigrenset er det ikke stort igjen av den. Tross alt, måltidet smakte fortreffelig.

Invitert av Kapteinen.

Så snart skaffetøyet er samlet inn fra rekka, lyder Kapteinens ord over eteren. Oppropet gjelder sikkerhetsforanstaltninger om hvordan vi skal forholde oss i tilfelle brann. Som de fleste kan forestille seg er brann ombord i en båt en meget alvorlig affære. Tilfluktsveiene er naturlig nok sterk begrenset. Alle skal samles på poop dekket, ved livbåtene, så fort det lar seg gjøre. Og forholde seg i ro der inntil nærmere ordre blir gitt. Så kommer det opplysning om forholdsregler hvis noen ved et uhell skulle falle over bord. Da skal førstemann som oppdager denne ulykken øyeblikkelig rope ut med høy stemme: Mann over bord ! Flytinger skal øyeblikkelig hives ut. Redningsutstyr og instruks om hvorledes det skal anvendes henger ved rekka, klar til bruk.

Kapteinen fortsetter så med å spørre om det er noen ombord som tidligere har vært her som matroselever. Skulle det være noen, bes samtlige om å melde seg på broen omgående.

Vi er 4 stykker i alt som møter opp. Kapteinen tar hver enkelt høytidelig i hånden, og viser oss deretter inn i offisersalongen. Med en vennskapelig gestus ber han oss sitte ned i en burgunderrød, halvmåneformet skinnsofa som er boltret fast til dørken. Foran sofaen er det plassert et gedigent, blankpolert mahognibord der det står en naturtro kopi av seilskipet midt på bordet.

Praten går lett og utvungen om hvorledes det var å være matroselever her i gamle dager. Vi kommer frem til at disiplinen var adskillig strengere enn den er i dag. Den gang hadde vi ingen medbestemmelsesrett. Ikke noe elevråd som i dag. Kapteinen var loven, og vi hadde blindt å adlyde ordre. Slik var det den gang.

I løpet av samtalen viser det seg at Kapteinen er en svært omgjengelig og hyggelig person, som også er i besittelse av en god del humoristisk sans. "Du", sier han plutselig og peker på meg - "sitter du godt". "Jeg kan nemlig fortelle deg at du nå sitter der Kong Harald pleier å sitte hver gang han besøker skoleskipet"... Og det var da riktig hyggelig å høre. "Som dere kanskje vet er også Kongen meget interessert i å diskutere seiling og seilersporten", føyer han til, samtidig som han peker opp på skottet der det henger ett flott bilde av Kongen i seileruniform. Under, på en snorrett linje, henger det bilder av diverse kapteiner som tidligere har vært sjefer ombord. Etter et raskt overblikk får jeg øye på Kaptein Kjeldstrup, som var sjef på skuta den gang jeg var elev ombord.

Etter å ha satt til livs et par krus med kruttsterk kaffe, tar Skipperen oss med ut på brovingen. Du verden for en fantastisk utsikt det er herfra! Og varmen er heller ikke så trykkende her grunnet en sval bris som kommer inn over babord halser. På alle kanter og bauer er vi omgitt av grønne holmer og skogbevokste øyer som ligger strødd lik fargeklatter utover den asurbå fjorden.

Etter hvert dukker det opp en øygruppe som jeg antar er Nøtterøyene. Kapteinen kan bekrefte at denne antagelsen er riktig. Jeg drister meg til å spørre om det er mulig å seile inn mot en bestemt øy som jeg peker ut for Skipperen. Øyeblikkelig gir han ordre til rormannen om å dreie hardt styrbord og gå inn mot den. Gjensynet med denne spesielle øya vekker fortsatt sterke minner.

En for alle - alle for en.

Mens vi seiler mot øya, forteller jeg kort om bakgrunnen til min interesse for å se igjen dette stedet: Året var 1955. Som matroselev på Christian Radich var jeg den gang med på en seilas over Kattegat mot Danmark. Underveis kom vi ut i en forrykende storm som vedvarte omkring tre døgn, eller vel så det. Samtlige var utkjørte på grunn av lite søvn. Dessverre var en av oss så uheldig å sovne på vakt en natt. Dette var en utilgivelig synd som måtte få følger.

Etter hjemkomst ble alle samlet på øvre båtdekk. Kapteinen sto blek, men fattet på broen og leste opp refselsesordren. Som en passende straff skulle samtlige ro en tung livbåt to ganger rundt en av øyene i Nøtterøygruppen. Den stående ordre var: En for alle - alle for en. Livbåten var vanskelig å manøvrere, og vi slet som besatt med å holde den på rett kurs i vindkulene som feide inn fra havet. Sjørokket pisket over båten, og snart var samtlige søkk gjennomvåte. Da det salte sjøvannet bløtte opp huden på nevene, førte dette til at huden på innsiden av hendene etter hvert løsnet. Du verden som det svidde! Forståelig nok var det noen som ikke var i stand til å ro i det hele tatt, desto tyngre ble det for oss andre. Da den strabasiose roturen omsider var over, delvis i motvind, var det en dødstrett og nokså redusert gjeng som la bi ved skipssiden. Da Kapteinen ble informert om vår tilstand, foretrakk han ikke en mine. Denne råbarka seilskuteskipperen var av den gamle garde. En avstraffelse skulle kjennes på kroppen. Det å sovne på vakt var en utilgivelige synd som nødvendig vis måtte straffes hardt og nådeløst.

I ettertid forstår jeg at denne refselsen var på sin plass. Ombord i en båt har alle et felles ansvar. Svikter en lenke i kjeden kan det få katastrofale følger. Ja, det kan i verste fall bety liv eller død.

Så griper han som står ved siden av meg inn og kommer med følgende replikk: "Jeg kjenner meg igjen der." "Slik var reglementet også i 1957, da jeg var elev på Christian Radich" Disiplinære avstraffelser besto også den gang i å ro en viss havstrekning, ofte i stygt vær og tung sjø". De andre nikker bekreftende. Dette var den vanlige formen for straff når det dreiet seg om disiplinære foreteelser.

I løpet av samtalen har vi lagt Nøtterøyene bak oss, og skipet har dreiet over på opprinnelig kurs igjen. Nå stevner vi mot en annen kjent øy i fjordgapet: Hovedøen.

Det hender så mangt på Hovedøen.

I det vi glir opp mot denne attraktive øya, stemmer vår duo i med den kjente sangen: "Innover fjorden en snekke gled, akk hvor timene flyr"... Denne romantiske slageren var svært populær på 60-tallet. Noen begynner så smått å nynne med, andre slutter seg til, og snart etter ljommer den skjønne melodien ut over det solglitrende havet. Folk ser ut til å storkose seg der de sitter på dekket i små grupper og synger mens de vugger i takt.

For en stemning! For en herlig tur!

Da vi i sakte fart glir forbi øya, blir det nesten trengsel ved rekka av ivrige fotografer, som gjerne vil knipse noen bilder av den sagnomsuste naturperlen.

Mest kjent er den for cistercienserklosteret som ble grunnlagt her i 1147. I dag er øya et attraktivt friluftsområde og ekskursjonsmål for skoleklasser. Der noen av dem får undervisning på Oslo Sjøfartsskole som holder kurs på nordsiden av den. Hele øya har idag status som landskapsvernområde.

Omvisning ombord.

Så spraker det til over høytaleranlegget igjen.

Nå er det 2. styrmann som opplyser om at han ønsker å ta oss med på en fellestur rundt hele skipet, fra maskinrom til øvre båtdekk. Alle samler seg på halvdekket for nærmere briefing. Under omvisningen forklarer han detaljert om hvordan den opprinnelig konstruksjon og innredning var dengang skuta var i bruk som skoleskip. Deretter om de nødvendige forandringer som er foretatt etter at skipet delvis ble ominnredet for passasjertrafikk. Det som tidligere ble benevnt som banjer A og B, er i dag slått sammen til et felles oppholdsrom med vanlige sengebenker i to etasjer på hver side av skottet med spisebord foran, mens det resterende er undervisningsrom og møtested for sosialt samvær. Krokene som er montert på banjerne til å hekte hengekøyene på, står der fremdeles, men bare for å illustrere et slags minne om gamle dager. I dag er hengekøyene stort sett bare i bruk under regattaer eller lengre havseilaser. Mange foretrekker fremdeles å ligge i hengekøye. Det er en kjent sak at det mer behagelig å ligge i en hengekøye enn i en fastmontert seng når skipet krenger fra den ene siden til den andre. Som vites blir ikke en hengekøye påvirket av skipets bevegelser. Den henger alltid horisontalt.

Videre kan vår omviser berette at tauverket i riggen er noe forbedret, i og med at det er spleiset sammen av grovere tamp, slik at det skal bli stødigere å entre i. I den forbindelse skyter han inn at det er sirka 9000 meter tau på skuta, og hele 27 seil. Stormasten er over 37 meter høy. Han avslutter seansen med å opplyse om at utover de nevnte omgjøringene er det ikke foretatt noen dyptgripende forandringer som har forringet skipets ytre utseende eller sjødyktighet.

En opplevelsesrik sjøreise blant noen av Norges vakreste øyer er snart over. Etter hvert som vi nærmer oss havneområdet trer konturene av høyblokkene tydelig frem. Det blir slått "slow speed" i maskinen, og for sakte fart siger skuta mot den samme brygga som var utgangspunktet for turen.

På bakken står et par av mannskapet klar til å løsne trossa som er festet rundt kapstan og ankerkran. Maskinen reverserer, roret blir lagt hardt over og skuta legger bredsiden mot brygga. Fortampen blir så kastet over rekka, der en

dreven sjauer haler til seg trossa og surrer den forsvarlig rundt pullerten. Snart etter ligger skuta igjen solid fortøyd på sin faste plass ved brygga. Landgangen blir så lagt ut. Ved rekka står Stuerten og takker for turen og ønsker hver enkelt en god reise videre.

En fantastisk flott seilas som vekket gamle minner til live er over..